

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

-

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

-

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

Uuden kotikuntalakehdotuksen 4 §:n mukaan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavana seikkana otettaisiin huomioon muun muassa selvitys Suomessa tehtävää vähintään yhden vuoden kestävästä tutkinto-opiskelua varten. Hallituksen esityksen luonnoksessa täsmennetään, että säännös koskisi ammatti- ja korkeakoulututkintoa suorittavia opiskelijoita, mutta säännöksessä tarkoitettu opiskelu ei katsottaisi peruskoulu- ja lukio-opintoja tai vaihto-oppilaana Suomessa oleskelua. Tutkinto-opiskelun käsitettä voisi vielä selventää vähintään lain perusteluissa, sillä siitä jää avoimeksi, mihin kategoriaan kuuluvat esimerkiksi ylioppilastutkintoa suorittavat, mikä on eri asia kuin lukio-opintojen suorittaminen.

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

-

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

-

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

-

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

Oppivelvollisuuslain (1214/2020) 2 §:n mukaan Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia ja lapsi katsotaan oppivelvollisuuslakia sovellettaessa Suomessa vakinaisesti asuvaksi, jos hänellä on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa. Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan uuteen kotikuntalakiin ehdotetut muutokset ulkomaiden kansalaisten kotikunnan määräytymiseen vaikuttavat oppivelvollisuuslain 2 §:n kautta vastaavasti siihen, ketkä katsotaan oppivelvollisiksi. Muutosten vaikutukset ulottuvat myös siihen, kenellä on perusopetuksen jälkeen oikeus maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen, josta säädetään oppivelvollisuuslain 16 §:ssä. Oppivelvollisuuslakia säädettäessä (esim. HE 173/2020 vp, s. 281 ss.) on katsottu, että oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on katsottava perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi maksuttomaksi opetukseksi. Siten kotikunta vaikuttaa myös perustuslain 16 §:n 1 momentin oikeuteen saada maksutonta perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuuskoulutusta, josta säädetään oppivelvollisuuslaissa.

HE-luonnoksessa ehdotetaan monia muutoksia kolmansien maiden kansalaisten kotikuntaan: mm. kansainvälisten järjestöjen työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä oikeuteen saada halutessaan kotikunta sekä kotikunnan poistamiseen henkilöiltä, jotka eivät enää täytä kotikunnan saamisen edellytyksiä. Esityksessä arvioidaan lisäksi, että muutama tuhat Suomeen muuttanutta ulkomaiden kansalaista saisi vuosittain kotikunnan muutaman kuukauden myöhemmin kuin tällä hetkellä, sillä laista poistuu mahdollisuus saada kotikunta perheenjäsenen kotikunnan perusteella. Koska oppivelvollisuus kytkeytyy kotikuntaan, näitä kotikuntamuutoksia vastaavasti myös oppivelvollisuuden alkaminen saattaa esim. lykkääntyä.

Hallituksen esityksessä on kuitenkin sivulla 113 käsitelty perustuslain 16 §:n maksutonta perusopetusta perusopetuslain kannalta, mutta ei ole otettu huomioon, että perustuslain 16 §:n maksuttomuus koskee oppivelvollisuuden laajentamisen myötä myös perusopetuksen jälkeisiä opintoja. Tästä voisi mahdollisesti lisätä hallituksen esitykseen maininnan.

-

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

-

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

-

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Brisson Anne-Marie
Opetus- ja kulttuuriministeriö